

EDWARD DE BONO

สุดยอด ทักษะการคิด

EDWARD DE BONO'S

THINKING COURSE

หนังสือพัฒนาทักษะการคิด

ที่ดีที่สุดจาก

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน

ผู้เขียน : **EDWARD DE BONO**
ผู้แปล : **ดร.กานต์สุดา ไชยะศิริรานนท์**

หนังสือ
แนะนำ

สุดขอดทักษะการคิด

EDWARD DE BONO

เก่งคิด เก่งตัดสินใจ

ในทุกที่ทุกโอกาส

พบกับ...เครื่องมือที่ทรงพลัง

สำหรับใช้ในการคิด พร้อมหลักการและ
วิธีการสร้างทักษะการคิดและการตัดสินใจ

ได้อย่างอัจฉริยะ

ผู้เขียน : Edward de Bono

ผู้แปล : ดร.กานต์สุตา มะฆะสีรานนท์

สุดยอดทักษะการคิด EDWARD DE BONO

แปลและเรียบเรียงจาก : DE BONO'S THINKING COURSE

ผู้เขียน : Edward de Bono

ผู้แปลและเรียบเรียง : ดร.กานต์สุตา มะชะศิรินันท์

ราคา 250 บาท

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พฤษภาคม 2556

สงวนลิขสิทธิ์โดย : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ต จำกัด

จัดพิมพ์และ

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ต จำกัด

2387 อาคารรวมทุนพัฒนา ถนนเพชรบุรีตัดใหม่

แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 0-2718-1821 (10 คู่สาย)

แฟกซ์ : 0-2718-1831, 0-2318-4809

<http://www.expernetbooks.com>

e-mail: public@expernetbooks.com

พิมพ์ที่ : บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด

โทร. 0-2530-4114

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

ไบโน, เอ็ดเวิร์ด เดอ.

สุดยอดทักษะการคิด EDWARD DE BONO.--กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ต, 2556.
280 หน้า.

1. ความคิดและการคิด. I. ดร.กานต์สุตา มะชะศิรินันท์, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.
153.42

ISBN 978-974-414-271-9

หากมีข้อผิดพลาดเนื่องจากการพิมพ์ สามารถนำมาเปลี่ยนได้ที่สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ต
ในกรณีที่ต้องการซื้อเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการสอน การฝึกอบรม การส่งเสริมการขาย
หรือเป็นของขวัญพิเศษ กรุณาติดต่อสอบถามราคาพิเศษได้ที่ โทร. 0-2718-1821 (10 คู่สาย)

คำนำผู้เขียน

เป็นที่น่าแปลกใจว่าทำไมระบบการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับทักษะการคิดหรือวิธีคิดสักเท่าไรนัก เพราะความเชื่อที่ไร้เหตุผลว่า ถ้ามีข้อมูลและสติปัญญาก็น่าจะเพียงพอแล้ว แต่ในความเป็นจริง สติปัญญาเปรียบได้กับตัวรถยนต์ ส่วนการคิดนั้นเทียบได้กับทักษะที่ใช้ในการขับรถ คนมีสติปัญญาสูงบางคนจึงอาจจะไม่ได้มีทักษะการคิดที่ดี ในขณะที่บางคนมีสติปัญญาต่ำกว่ากลับมีทักษะการคิดที่ดีกว่า

เมื่อโครงการของรัฐโครงการหนึ่งได้ทำการสอนทักษะการคิดเพียงแค่ 5 ชั่วโมงให้กับคนรุ่นใหม่ที่ยังไม่มีงานทำ ปรากฏว่าอัตราการจ้างงานได้เพิ่มขึ้นถึง 500 เปอร์เซ็นต์ คนรุ่นใหม่เหล่านี้จบการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ พร้อมกับความเชื่อว่าตนเองไม่ได้ฉลาดหลักแหลมสักเท่าไรนัก แต่เมื่อพวกเขาค้นพบว่าตนไม่ได้เป็นเช่นนั้น ความมั่นใจในตนเองก็เพิ่มขึ้น พวกเขากลับไปสมัครงานและก็ได้งานทำ

โรงเรียนทำให้ 2 ใน 3 ของผู้ที่มีศักยภาพในการเป็นคนเก่งต้องสิ้นสภาพไป และมหาวิทยาลัยก็ทำให้ส่วนที่เหลือนั้นต้องสูญสลายตามไปด้วย

การสอนการคิดที่ทำ ๆ กันเป็นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการคิดแบบตรรกะ การคิดแบบใช้วิจารณ์ญาณและการคิดวิเคราะห์ ทั้งหมดนี้แม้จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ทว่าทักษะการคิดเหล่านี้กลับ

เป็นเพียงแค่ส่วนเล็กๆ ของการใช้ความคิด เปรียบได้กับการที่รถยนต์หนึ่งคันแม้จะมีล้อซ้ายด้านหน้าที่มีคุณค่า แต่รถทั้งคันนั้นกลับมีล้อเพียงล้อเดียวนั้นย่อมไม่เพียงพอ

ผลการวิจัยที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยเดวิด เพอร์กินส์ แสดงให้เห็นว่า 90 เปอร์เซ็นต์ของข้อผิดพลาดที่เกิดจากการคิดนั้นเป็นข้อผิดพลาดทางการรับรู้ (perception) ไม่ใช่ทางตรรกะ (logic) หรืออย่างทฤษฎีของเกอเดล (Goedel's theorem) อันโด่งดังก็ยืนยันหนักแน่นว่า ภายในระบบใดระบบหนึ่งนั้นเราจะไม่มีวันรับรู้ได้โดยว่าจุดเริ่มต้นที่แท้จริงนั้นอยู่ตรงจุดใด ไม่ว่าจะมิตรรกะที่ดีแค่ไหนก็ตาม (เพราะว่าในแต่ละระบบจะมีองค์ประกอบต่างๆ ที่เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งกลายเป็นวงจรที่ไม่รู้ทั้งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด - ผู้แปล) ถ้าหากว่าการรับรู้ของเราผิดไป คำตอบก็จะเป็นขยะ ไม่ว่าตรรกะในการใช้เหตุผลของเราจะดีเพียงใดก็ตาม

วิธีการฝึกที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ภาพเพื่อสร้างการรับรู้ที่นำไปสู่การคิด (perceptual thinking) ว่าเราคิดอย่างไร ? เรามองโลกอย่างไร ? เราจะปรับปรุงภาพที่เรารับรู้ได้อย่างไร ? วิธีการเหล่านี้มีการนำไปใช้แล้วในโรงเรียนต่างๆ ทั่วโลกมากกว่า 30 ปี และที่เหมืองแร่ในแอฟริกาใต้ก็ได้้นำวิธีการเหล่านี้ไปสอนให้กับคนทำเหมืองที่ไม่รู้หนังสือ ทำให้ลดเหตุวิวาทลงจาก 210 ครั้งต่อเดือนมาเหลือเพียงแค่ 4 ครั้งเท่านั้น

ในการมองไปรอบๆ ตัว เราจะมีทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้ สิ่งที่จะได้ก็คือ

ทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนเสมือนเข็มทิศนำทางการรับรู้ที่สำคัญต่อการคิดของเรา ถ้าไม่มีทิศทาง การรับรู้ของเราก็จะติดอยู่กับสิ่งที่ดึงดูดความสนใจหรือถลำไปตามอารมณ์ของเราเท่านั้น

หลักการหรือทิศทางดังกล่าวจะเป็นแนวทางให้กับการคิด ถ้าคุณสามารถมองโลกได้อย่างกระจ่างแจ้ง ความคิดและการกระทำของคุณก็จะเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

การเรียนรู้และฝึกคิดนั้นทำให้ชีวิตเป็นไปตามที่คุณกำหนด แทนที่จะถูกผลักดันให้ตกอยู่กับสถานการณ์โดยรอบหรือถูกชักนำไปตามอารมณ์ (หรือแม้กระทั่งคำบงการของคนอื่นๆ) วิธีคิดในหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้คุณสมารถที่จะคิดหาหนทางได้ด้วยตัวเอง และตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

วิธีที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้มีการนำไปใช้และประสบความสำเร็จมาแล้วกับผู้คนมากมายในหลายๆ ประเทศ ตั้งแต่เด็กอายุ 4 ขวบถึงคนชราอายุ 90 ปี ตั้งแต่เด็กที่เป็นโรคดาวน์ซินโดรมจนถึงผู้ได้รับรางวัลโนเบล และตั้งแต่คนงานเหมืองจนถึงผู้บริหารระดับแนวหน้า ทั้งหมดนี้เป็นวิธีที่แสนง่ายแต่ทว่ามีอานุภาพอย่างยิ่ง

Edward de Bono

คำนำผู้แปล

ทุกครั้งที่เราซื้ออุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นสำคัญ ๆ เราก็มักจะได้รับ “คู่มือผู้ใช้งาน (user manual)” ซึ่งเป็นการอธิบายสอนแนะในวิธีการใช้งานเครื่องอุปกรณ์นั้น ๆ ให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุด

ทุกคนต่างก็มีอวัยวะส่วนที่สำคัญเหมือน ๆ กัน นั่นก็คือ “สมอง” ซึ่งเป็นดังอุปกรณ์ชั้นเลิศสำหรับใช้ในการคิดและการตัดสินใจให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน

แต่เรากลับไม่เคยมี “คู่มือ” ที่จะเสนอแนะวิธีการใช้สมองนั้นเพื่อให้เราเกิดอัจฉริยภาพใดๆ ได้เลย เราทุกคนจึงต้องลองผิด - ลองถูก และทำให้การคิดกลายเป็นเรื่องของ “ประสบการณ์” ที่ต้องสั่งสมไปตามกาลเวลาอย่างน่าเสียดาย

ทั้ง ๆ ที่วิธีที่ควรจะเป็นก็คือการทำให้การคิดและการตัดสินใจได้อย่างอัจฉริยะนั้นกลายเป็น “ทักษะ” ที่เราสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ อย่างจงใจ และนำไปใช้กันได้ในทุกสถานการณ์อย่างเป็นอัตโนมัติ

หนังสือของ ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ปรมาจารย์ด้านการสอนการคิดเล่มนี้ ถือได้ว่าเป็น “คู่มือ” สำหรับการคิดและการตัดสินใจของทุกชีวิตได้อย่างน่าอัศจรรย์ เมื่อนำเครื่องมือช่วยคิดในลักษณะที่เป็น “คำย่อ” หรือ “รหัสสั้น ๆ” อย่างเช่น CAF, APC, EBS,

PMI, OPV, PO, C&S, AGO เหล่านี้ไปฝึกคิดและฝึกปฏิบัติ ก็จะก่อให้เกิดเป็นทักษะการคิดที่เป็นระบบอัตโนมัติที่มีคุณค่าได้โดยง่าย

ผู้แปลใช้เวลากับหนังสือเล่มนี้อย่างต่อเนื่องนานถึง 6 เดือน โดยมีการแปลและเรียบเรียงต้นฉบับรวม 4 รอบ ทั้งนี้ก็ด้วยความตั้งใจอย่างสูงยิ่งที่จะให้หนังสือของ ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ในภาคภาษาไทยเล่มนี้อ่านง่าย เข้าใจง่าย เป็น “คู่มือพัฒนา สุดยอดทักษะการคิด” สำหรับคนไทยทุกคน ให้เก่งคิด เก่งตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นยุคใด สมัยใด ตลอดไป

ดร.กานต์สุตา มะพะสีรานนท์
รองประธานที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ
เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุ๊คส์

สารบัญ

คำนำผู้เขียน

หน้า

3

คำนำผู้แปล

6

บทที่ 1 ทักษะการคิด

15

ทักษะที่สำคัญต่อทุกชีวิต

กัณฑ์ของคนที่ไม่คิดว่าตนฉลาด

17

การฝึกฝน

18

ระบบการศึกษาที่ไม่ได้สอนเรื่อง “การคิด”

19

การคิดเชิงวิพากษ์

22

การรับรู้

23

วิธีใช้เครื่องมือช่วยคิด

24

บทที่ 2 เครื่องมือช่วยคิด PMI

27

เพื่อให้เกิดความคิดที่เป็นกลาง ไร้ซึ่งอคติ

การพิจารณาให้ครอบคลุม

33

ประเด็นที่น่าสนใจ

35

การนำ PMI ไปใช้

36

2 ขั้นตอนของวิธี PMI

38

การฝึกเครื่องมือช่วยคิด PMI

38

บทที่ 3 เครื่องมือช่วยหาทางเลือก APC

41

สิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องค้นคิด-ค้นหา

การคิดหาทางเลือกแบบง่ายๆ

43

การคิดหาทางเลือกแบบที่ยากขึ้น

45

ความยากที่แท้จริง	47
เหนือกว่าทางออกที่ “เพียงพอ”	48
เครื่องมือช่วยคิด APC	51
การคิดหาคำอธิบาย	52
การตั้งสมมติฐาน	53
การมีมุมมองที่ต่างออกไป	53
การแก้ปัญหาต่างๆ	54
การทบทวน	54
การออกแบบ	55
การตัดสินใจ	56
การหาวิธีปฏิบัติ	56
การคาดการณ์	57
การนำไปปฏิบัติจริง	57
ทางเลือกกับความคิดสร้างสรรค์	59

บทที่ 4 กระบวนการรับรู้และรูปแบบการคิด 61

องค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นนักคิดที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการรับรู้	62
สมองคิดอย่างไรตอนจะข้ามถนน	68
การสร้างรูปแบบการคิด	70
ลักษณะของรูปแบบการคิด	71
การใช้ประโยชน์จากรูปแบบการคิด	76
การจำรูปแบบ	77
การคิดที่ผิดพลาด	78
การคัดแยก	79
การจัดกลุ่ม	81

การวิเคราะห์	82
สิ่งที่ต้องตระหนัก	82
งานศิลปะ	83
การฝึกสร้างรูปแบบการคิด	83

บทที่ 5 เครื่องมือช่วยคิด PO 85

*การคิดนอกกรอบที่จะนำไปสู่การพัฒนา
และความก้าวหน้าอย่างมีคุณค่า*

การเปลี่ยนรูปแบบการคิด	88
การคิดแบบมีอารมณ์ขัน	89
การมองย้อนหลังและการมองไปข้างหน้า	91
ความคิดสร้างสรรค์และการคิดนอกกรอบ	93
การคิดนอกกรอบในลักษณะที่เป็นกระบวนการคิด	95
การวินิจฉัยตัดสินและการกระตุ้นความคิด	96
คำสำคัญคือ ‘PO’	100
วิธีการกระโดดข้าม	101
วิธีการเดินให้หลุดจากแนวคิดเดิมๆ	104
วิธีการกระตุ้นแบบสุ่ม	107
การใช้ประโยชน์จากการคิดนอกกรอบ	110
ความสมเหตุสมผลของการคิดนอกกรอบ	111

บทที่ 6 เครื่องมือช่วยคิด CAF และ C&S 113

*เพื่อการค้นหาและคัดกรองข้อมูล รวมถึง
การคาดการณ์ในผลลัพธ์ของกระบวนการคิด*

ทักษะในการปฏิบัติ	116
การสืบค้นประสบการณ์	116
เครื่องมือช่วยคิด CAF	118

เครื่องมือช่วยคิด C&S	120
การอ่านและการฟังอย่างลึกซึ้ง	123
การใช้ตรรกะ	125
การทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น	126
การตั้งคำถาม	127
การทดลอง	128
การเลือกข้อมูล	130
เครื่องมือช่วยคิด FI-FO	131
การใช้ทั้งข้อมูลและการคิด	132

unที่ 7 เครื่องมือช่วยคิด EBS, ADI และ OPV 135

เพื่อการค้นหามุมมองของผู้คนทั่วไป
ที่จะนำไปสู่การบูรณาการทางความคิด

เครื่องมือช่วยคิด “Exlectics”	140
เครื่องมือช่วยคิด EBS	141
เครื่องมือช่วยคิด ADI	143
“วงความคิด” ที่หลากหลาย	146
เครื่องมือช่วยคิด OPV	150
การคิดออกแบบที่สร้างสรรค์	155
การเจาะต่อร่อง	156
การสื่อสาร	158

unที่ 8 เครื่องมือช่วยคิด HV และ LV 159

อารมณ์และค่านิยมที่ควรจะมีผลกระทบ
ที่สำคัญในช่วงท้ายๆ ของการคิด

สัญชาตญาณกับการคิด	160
อารมณ์ใน 3 ช่วง	162

การรับรู้กับการเปลี่ยนความรู้สึก	164
ค่านิยม	166
HV และ LV	167
คำที่มีค่าความรู้สึกติดอยู่	171
การตระหนักรู้	173

บทที่ 9 การคิดเพื่อการตัดสินใจ 175

เทคนิคการตัดสินใจ 10 วิธีที่ใช้ในชีวิตจริง

องค์ประกอบที่จะต้องพิจารณาก่อนการตัดสินใจ	177
การคิดหาทางเลือก	178
ค่านิยมและสิ่งที่คุณให้ความสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด	179
วิธีที่ 1 : โยนลูกเต๋า	179
วิธีที่ 2 : หาทางออกที่ง่ายที่สุด	180
วิธีที่ 3 : แจกแจงเหตุผล	181
วิธีที่ 4 : พิจารณาหาข้อเสีย	183
วิธีที่ 5 : ทางเลือกในอุดมคติ	185
วิธีที่ 6 : หาตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุด	187
วิธีที่ 7 : ใช้คำถาม “อะไรจะเกิดขึ้นถ้า...”	188
วิธีที่ 8 : ใช้ตารางแบบง่าย	190
วิธีที่ 9 : ใช้ตารางแบบละเอียด	192
วิธีที่ 10 : พิจารณาความกลัว ความโลภ และ ความขี้เกียจ	194
องค์ประกอบที่จะต้องพิจารณาภายหลังการตัดสินใจ	195
การเน้นที่ความเหมาะสม	197
ผลที่จะเกิดในอนาคต	197

บทที่ 10 เครื่องมือช่วยคิด AGO

199

การคิดหาเป้าหมายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ

ทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติ	201
วิธีการปฏิบัติ 3 แบบ	202
การตั้งเป้าหมาย	204
เครื่องมือช่วยคิด AGO	204
จุดมุ่งหมาย	207
กลยุทธ์ และกลวิธี	208
แนวทางในการปฏิบัติ	209
แผนภูมิกล่อง “if”	211
การวางแผนงาน	214
สภาวะแวดล้อมในการดำเนินการปฏิบัติ	216
ธุรกิจกับชีวิตประจำวัน	218

บทที่ 11 กรอบการคิดแบบ TEC II: PISCO

219

เพื่อการคิดแบบจงใจและมั่นใจ

การจงใจคิด	219
จัดจ้กกับการคิด	220
ความมั่นใจในการคิด	221
สนุกกับการคิด	222
ภาพพจน์ของตัวเรา	223
วินัยเรื่องการใช้เวลา	224
การเก็บเกี่ยวจากการคิด	225
การคิดเกี่ยวกับการคิด	227
กรอบคิด TEC	228
กรอบการคิด 5 นาที	231

ภาพสัญลักษณ์ของกรอบคิด TEC	236
กรอบคิด PISCO	237
ภาพสัญลักษณ์ของกรอบคิด PISCO	239
กรอบคิด TEC - PISCO	240
ตั้งใจฝึกการคิด	240
ชมรมฝึกคิด	241
ทักษะการคิดแบบ “อัตรโนมัติ”	241
ใช้เครื่องมือช่วยคิด “อย่างจงใจ”	244

บทที่ 12 unasru	247
เพื่อพัฒนาการคิดที่ควรจะเป็นทักษะที่สำคัญ	

หนังสือและแหล่งอ้างอิง	253
------------------------	-----

บทพิเศษ : จัดตั้งชมรมฝึกคิด Thinking Club	257
เพื่อดำเนินการกิจกรรมฝึกคิดอย่างจงใจและมั่นใจ	

ประวัติผู้เขียน	279
-----------------	-----

ประวัติผู้แปล	280
---------------	-----

บทที่ 1

ทักษะการคิด

ทักษะที่สำคัญต่อทุกชีวิต

ถ้าคุณมี 2 ทางเลือก คุณจะเชื่อใจใด :

- 1 การคิดเป็นเรื่องของสติปัญญา โดยสติปัญญาจะถูกกำหนดโดยลักษณะทางกรรมพันธุ์ คุณไม่สามารถเปลี่ยนการคิดของคุณได้หรอก เช่นเดียวกับที่คุณไม่สามารถเปลี่ยนสินัยน์ตาของตัวเอง
- 2 การคิดเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ จากการอบรม จากการเรียนรู้และการฝึกฝน ที่สำคัญการคิดไม่ได้ต่างจากทักษะอื่นๆ และทักษะการคิดของเราก็ย่อมจะดีขึ้นได้ หากเรามีความตั้งใจที่จะพัฒนาให้มันดีขึ้น

ความเห็นข้างต้นที่ขัดแย้งกันทั้งสองความเห็นนี้ สามารถจะพบกันได้ทีละครั้งทาง !

แน่นอนว่าศักยภาพทางสติปัญญาของคนเราอย่างน้อยส่วนหนึ่ง จะถูกกำหนดโดยลักษณะทางกรรมพันธุ์ แต่แม้กระนั้นก็มีหลักฐานที่ยืนยันว่าการฝึกสมองและฝึกวิธีคิดสามารถเปลี่ยนลักษณะเอนไซม์ของสมองได้ เหมือนกับที่เราเล่นกีฬาเพาะกายซึ่งเมื่อใช้กล้ามเนื้อแล้วสามารถเปลี่ยนลักษณะของกล้ามเนื้อได้นั่นเอง

สติปัญญาเปรียบเสมือนกับแรงม้าของรถยนต์ การขับเคลื่อนรถให้ได้ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่แรงม้าของรถ แต่ขึ้นอยู่กับทักษะในการขับของคนขับ ถ้าสติปัญญาเหมือนกับแรงม้าของรถยนต์ **“การคิด”** ก็เป็นทักษะที่ทำให้แรงม้านั้นเกิดประโยชน์

สติปัญญาถือเป็นศักยภาพที่มีอยู่ (potential) ในขณะที่การคิดถือเป็นทักษะสำหรับการลงมือปฏิบัติ (operating skill)

ผมขอให้คำจำกัดความของ **“การคิด”** ว่า

การคิด คือ ทักษะสำหรับการลงมือปฏิบัติภายใต้สติปัญญาที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่

ซึ่งถ้าเรายังคงใช้การเปรียบเทียบกับรถยนต์ต่อไปอีกสักหน่อย ข้อสรุปที่สำคัญ 2 ประการก็จะเป็นดังนี้

1

ถ้าคุณมีรถยนต์ที่มีกำลังแรงม้าสูง คุณก็ต้องพัฒนาทักษะการขับของคุณให้สูงตามไปด้วย เพราะไม่เช่นนั้นคุณอาจไม่สามารถใช้พลังแรงม้าที่มีอยู่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งยังอาจจะทำให้เกิดอันตรายกับคนอื่น ๆ ได้ด้วย ดังนั้นคนที่มีสติปัญญาสูงก็ต้องพัฒนาทักษะในการคิดให้ดีเยี่ยมเพื่อที่จะได้ใช้สติปัญญานั้นอย่างเต็มที่ หากไม่แล้วก็คือว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายกับศักยภาพสติปัญญาที่มีอยู่

ถ้าหากว่ารถของคุณมีกำลังแรงม้าที่น้อยกว่า คุณก็ต้องพัฒนาให้ทักษะการขับรถของคุณอยู่ในระดับสูงอยู่ดี ทั้งนี้ก็เพื่อทดแทนกำลังรถที่น้อยกว่า เช่นเดียวกันคนที่มองว่าตนเองไม่ได้มีสติปัญญาสูง ก็สามารถจะพัฒนาศักยภาพของตนได้โดยการเพิ่มพูนทักษะในการคิดให้ดีขึ้น ๆ

กับดักของคนที่คิดว่าตนฉลาด

จากประสบการณ์หลายสิบปีทำให้ผมเชื่อว่า คนที่มีสติปัญญาสูงไม่จำเป็นที่จะต้องคิดเก่งไปด้วย พวกเขาติดกับดักของคนที่คิดว่าตนฉลาดกับดักนี้มีอยู่หลายด้าน แต่ผมจะกล่าวถึงแค่ 2 ด้าน

คนที่มีสติปัญญาสูงสามารถที่จะออกความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดและใช้สติปัญญาของตนสนับสนุนความเห็นนั้น ๆ ยิ่งคนคนนั้นมีสติปัญญามากเท่าไร ข้อวิพากษ์และเหตุผลในการสนับสนุนความเห็นของตนก็ยิ่งดีมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นที่จะมองทางเลือกอื่น ๆ หรือฟังคนอื่น ๆ เลย ผลลัพธ์ก็คือคนที่มีสติปัญญาสูงจำนวนมากกลับต้องมาติดอยู่กับแนวความคิดที่ไม่เข้าท่า เพียงเพราะว่าพวกเขาช่างหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนได้ดีเหลือเกิน

ด้านที่สองของกับดักของคนที่คิดว่าตนฉลาดก็คือ เมื่อคนที่เติบโตมาด้วยความคิดว่าเขามีสติปัญญาเหนือกว่าคนอื่น ๆ (แม้จะเป็นความจริง) เขาย่อมต้องการที่จะได้ความอึดอึ้งใจให้มากที่สุดจากสติปัญญาที่เขามี ซึ่งวิธีที่เร็วและแน่นอนที่สุดที่จะได้รับรางวัลตอบแทนจากการมีสติปัญญาดีก็คือ การพิสูจน์ว่าคนอื่นผิด! ด้วยกลยุทธ์นี้เขาก็จะได้เห็นผลทันตา และยังสามารถถึงความเหนือกว่าอีกด้วย การคิดอะไรขึ้นมาใหม่ ๆ ก็ไม่จำเป็นและไม่ค่อยน่าสนใจเอาเสียเลย เพราะนอกจากจะต้องใช้เวลานานในการ

พิสูจน์ว่าแนวความคิดนั้นได้ผลจริงแล้วยังต้องขึ้นอยู่กับคนฟังที่จะต้องชอบแนวความคิดนั้นๆ อีกด้วย การวิพากษ์วิจารณ์ไปเรื่อยๆ จึงดูเป็นการใช้สติปัญญาที่น่าสนุกกว่าเยอะ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีแนวคิดของทางตะวันตกที่ผิดๆ เสริมเข้าไปอีกว่า แค่มีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ได้นั้นก็ถือว่าเพียงพอแล้ว

การฝึกฝน

คนส่วนใหญ่ล้วนต้องคิดอยู่เสมอ ทั้งชีวิตในโรงเรียน ชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวัน ถ้าจะว่าไปแล้วก็เหมือนกับเราได้ฝึกคิดกันอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า การ “ฝึก” การคิดตั้งมากมายและเป็นเวลานานนี้ทำให้คนเราคิดเก่งขึ้นจริงหรือไม่ ?

แต่โชคไม่ดีที่การฝึกทำอะไรบ่อยๆ นั้นบางทีก็ไม่ได้ทำให้ทักษะดีขึ้นเสมอไป

ลองนึกถึงนักหนังสือพิมพ์อายุหกสิบปี ที่พิมพ์ดีดเป็นร้อยๆ พันๆ คำอยู่ทุกวัน เมื่อถึงอายุหกสิบ นักหนังสือพิมพ์คนนี้ก็ยังคงพิมพ์ด้วยสองนิ้วอยู่ดี “การฝึกพิมพ์สองนิ้วมาตลอดชีวิต” นั้นไม่ได้ทำให้เขาลุกขึ้นมาเป็นผู้อำนวยการในการพิมพ์สัมผัสเลย

ถ้าหากว่าคุณ ใช้ความคิดแบบแยะๆ อยู่เป็นประจำ หลายๆ ปีเข้าคุณก็จะกลายเป็นคนที่ชำนาญในการใช้ความคิดแยะๆ ได้เช่นกัน !

ถ้านักหนังสือพิมพ์คนนั้นได้ตกลงใจที่จะเรียนพิมพ์สัมผัส (เพื่อให้เกิดทักษะที่ถูกต้อง) ถึงแม้จะเรียนตอนแก่แล้วก็เถอะ เขาก็คงจะพิมพ์สัมผัสได้เก่งขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย ดังนั้น การคิดบ่อยๆ จึงไม่เพียงพอ เราจะต้องให้ความใส่ใจกับวิธีการในการคิดด้วย ซึ่งก็คือเนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้

ระบบการศึกษาที่ไม่ได้สอนเรื่อง “การคิด”

ผมคิดว่าไม่มีระบบการศึกษาใด (ไม่ว่าที่ไหน ?) ที่ไม่เชื่อว่าจุดประสงค์หลักประการหนึ่งของการศึกษาคือ “สอนเด็กนักเรียนให้คิดเป็น” แล้วพวกเขาได้สอนให้เด็กนักเรียนคิดเป็นจริงหรือไม่ ?

ถ้าหากคนทำอาหารทำเป็นแต่พาสต้า เราจะถือว่าคนคนนั้นเป็นแม่ครัวหรือพ่อครัวชั้นเยี่ยมได้ไหม และหากวารถยนต์มีแต่ล้อหน้าด้านซ้าย รถคันนั้นจะใช้ได้หรือเปล่า พาสต้าและล้อหน้าด้านซ้ายไม่ได้มีอะไรไม่ดี แต่ถ้ามีแค่นั้นจะเพียงพอหรือไม่

มีโรงเรียนสักกี่แห่งที่ใส่ “การคิด” ไว้เป็นวิชาโดยตรงในหลักสูตรการเรียนการสอน ถ้าการคิดเป็นทักษะที่เป็นรากฐานสำคัญทำไมไม่นำมาสอนกันให้จะแจ้งไปเลย ?

ซึ่งก็อาจจะมีคำตอบอยู่มากมาย เช่นว่า

1 ที่ผ่านมามีการสอน “การคิด” เป็นหลักสูตรโดยตรงก็เลยไม่ควรนำมาสอนในตอนนี้นี้ การศึกษาติดอยู่กับประเพณีปฏิบัติเก่าๆ คนที่ทำการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มีประสบการณ์และความเชื่อที่สั่งสมมาจากอดีตเท่านั้น แต่ในปัจจุบันโลกเรากำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมา

2 ในโลกที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ การสอนในลักษณะของการให้ “ข้อมูลและความรู้” ก็นับว่าเพียงพอแล้วเพราะนักเรียนสามารถจะนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ทั้งสองสิ่งนี้จะบอกคุณเองว่าต้องทำอะไร การคิดก็จะเป็นไม่จำเป็น โสเครติสรวมถึง

เพลโตและอริสโตเติล รวมเป็น “3 นักปราชญ์” ได้ตั้งแนวคิดไว้ว่าถ้ามี “ความรู้” ก็ถือว่าเพียงพอแล้ว เพราะเมื่อมีความรู้ สิ่งอื่นๆ ทั้งหลายทั้งปวงก็จะตามมา นี่ก็เป็นความคิดที่ล้าสมัยไปแล้วเช่นกัน จริงๆ แล้ว แค่ความรู้ไม่เป็นการเพียงพอ การคิดแบบต่างๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดสิ่งใหม่ ๆ การคิดออกแบบ และการคิดเชิงปฏิบัติล้วนสำคัญทัดเทียมกันกับ “ความรู้”

3

เชื่อกันว่าในขณะที่สอนวิชาอื่นๆ อย่างเช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ก็ได้มีการผสมผสานการสอน “การคิด” อย่างเพียงพอแล้ว แต่นี่เป็นความเชื่อที่ผิด จริงอยู่ว่าอาจมีการสอนทักษะการคิดบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ การจัดประเภทข้อมูล และการใช้เหตุผลโต้แย้ง แต่นี่ก็เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยส่วนหนึ่งของทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตจริงนอกเหนือจากชีวิตการเรียนหนังสือ แต่ครูหรือนักการศึกษาจะรู้ความจริงข้อนี้ได้อย่างไร ผมเองได้มีโอกาสดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการธุรกิจมานานหลายปี ก็ได้ประจักษ์ชัดว่าความสามารถของผู้คนในการวิเคราะห์และการใช้เหตุผลตัดสินใจนั้นยังต้องพัฒนาอีกมากทีเดียว

4

มีหลายคนที่ปักใจเชื่อว่าการคิดนั้นไม่สามารถสอนกันได้โดยตรง (แม้จะมีหลักฐานเป็นตรงกันข้ามก็ตามที) อีกทั้งยังเชื่อแต่ “การคิดในเชิงวิทยาศาสตร์” หรือ “การคิดในเชิงประวัติศาสตร์” โดยไม่เชื่อว่า “การคิด” สามารถแยกออกมาเป็นตัวตนของมันเอง จริงอยู่ที่ว่าแต่ละสาขาวิชาจะมี

ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ปรมาจารย์ด้านการสอนการคิด
มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่ง ในการพัฒนาทักษะการคิด
ให้แก่นักเรียนและคนทำงานนับล้านคนในหลายสิบประเทศทั่วโลก

เครื่องมือสำหรับใช้ในการคิด ด้วยวิธี **CoRT Thinking**
ในหนังสือเล่มนี้จะเป็นการใช้ชุดรหัสสั้นๆ อย่างเช่น **CAF, APC,**
EBS, PMI, OPV, PO, C&S และ **AGO**

ซึ่งสามารถนำไปฝึกคิดได้โดยง่าย
เพื่อเป้าหมายที่ท้าทายคือการสร้างระบบการคิดที่เยี่ยมคม
และเป็นอัตโนมัติได้ในทุกสถานการณ์

มองไปข้างหน้า ไม่ว่าจะอีกกี่ยุค ก็สมัย
เครื่องมือสำหรับใช้ในการคิดและตัดสินใจในหนังสือเล่มนี้
ก็คือแก่นแท้สำหรับการดำเนินชีวิต
และการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน
ของทุกคนที่จะพบแต่ความสำเร็จตลอดไป